

ISSN: 1302-6879

**YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES**

HAKEMLİ DERGİDİR

YIL/YEAR : 2006 SAYI/VOLUME : 10 KIŞ/WINTER

YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

Sahibi

Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Adına
Doç. Dr. Alaattin KARACA

Editör

Doç. Dr. Alaattin KARACA

Yayın Kurulu

Enstitü Yönetim Kurulu
Prof. Dr. Muhsin MACİT
Doç. Dr. Abdülhamit TÜFEKÇİOĞLU
Doç. Dr. Alaattin KARACA
Doç. Dr. Hüseyin YILMAZ
Yrd. Doç. Dr. Rengin AK
Yrd. Doç. Dr. Mustafa SARICA

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Abdülbaki GÜNEŞ
Prof. Dr. Ali Fuat DOĞU
Prof. Dr. Bülent KARAKAŞ
Prof. Dr. Hasan BOYNUKARA
Prof. Dr. M. Ruhi KÖSE
Prof. Dr. Necmettin TOZLU
Prof. Dr. Recai KARAHAN
Doç. Dr. Aynur ÖZFIRAT
Doç. Dr. Mustafa OFLAZ
Doç. Dr. Yakup CİVELEK
Doç. Dr. Yaşar ŞENLER
Doç. Dr. Suphi ERDEM
Yrd. Doç. Dr. Ahmet YAYLA
Yrd. Doç. Dr. Bedri SARICA
Yrd. Doç. Dr. Handan TUNÇ
Yrd. Doç. Dr. Mustafa SARICA
Yrd. Doç. Dr. Vefa TAŞDELEN
Yrd. Doç. Dr. Yılmaz ÖNAY
Yrd. Doç. Dr. Zeki TAŞTAN
Yrd. Doç. Dr. Ercan TOMAKİN

Dizgi

Müştehir KARAKAYA

Baskı

Baranoğlu Ofset Matbaacılık: 0432 215 94 06 Van

Yazışma Adresi

Doç. Dr. Alaattin KARACA
Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü / VAN
Tel:0 432 225 11 18 - 0 432 225 17 01/1272 - Fax:0 432 225 10 52
İleti adresi: sametdemirel@gmail.com - akaraca@yyu.edu.tr
Baskı Yılı: 2009

İÇİNDEKİLER

Yrd.Doç.Dr.Bedri SARICA Van Gölü Çevresi Ağızlarıyla Divânü Lugâti't-Türk'ün Söz Varlıkları Arasındaki Ortaklıklar	5
Yrd.Doç.Dr.Nurullah ULUTAŞ İntihar Olgusunun Hüseyin Rahmi GÜRPINAR'ın Romanlarına Yansımaları	25
Öğr. Gör. Fethi DEMİR Postmodernizm Bağlamında Hilmi YAVUZ'un Üç Anlatı Adlı Eseri	52
Dr.Abdullah KARAÇAĞ Eskişehir-Mihallıççık Çalçı Köyü Camisi	70
Yrd.Doç.Dr.Faruk ALAEDDİNOĞLU Yrd.Doç.Dr.Hüseyin SARAÇOĞLU Yrd.Doç.Dr.Mehmet Zeydin YILDIZ Tarihsel Geçmişe ve Zengin Kültürel Mirasa Sahip Kentlere Bir Örnek: Silvan	87
Yrd.Doç.Dr.Alaattin CANBAY Müzik Öğretmenlerinin İlköğretim Müzik Dersi Programını Ders Planlarına Yansıtma Biçimleri ve Uygulama Becerileri	104
Yrd.Doç.Dr.Bülent Cercis TANRITANIR Jack London'ın Yapıtlarında Güçlü Egemenliği	130
Dr.Mustafa ERDEM Örgütsel Kültür Metaforu ve Eğitime Yansımaları	150

HAKEMLER

Prof.Dr.Ali BALCI	Ankara Üniversitesi
Prof.Dr.Kazım KÖKTEKİN	Atatürk Üniversitesi
Prof.Dr.Mehmet TAKKAÇ	Atatürk Üniversitesi
Prof.Dr.Mesut ELİBÜYÜK	Ankara Üniversitesi
Prof.Dr.Musa DUMAN	İstanbul Üniversitesi
Prof.Dr.Nezihe ŞENTÜRK	Gazi Üniversitesi
Prof.Dr.Recai KARAHAN	Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Prof.Dr.Ruhi KÖSE	Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Prof.Dr.Seçkin ERGİN	Yaşar Üniversitesi
Prof.Dr.Vehbi ÇELİK	Fırat Üniversitesi
Doç.Dr.Alâattin KARACA	Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Doç.Dr.Alev SINAR UĞURLU	Uludağ Üniversitesi
Doç.Dr.Ali BORAN	Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Doç.Dr.Turan SAĞER	İnönü Üniversitesi
Yrd.Doç.Dr.Cafer GARİPER	Süleyman Demirel Üniversitesi
Yrd.Doç.Dr.Seyit Battal UĞURLU	Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Van Gölü Çevresi Ağızlarıyla Divânü Luğâti't-Türk'ün Sözvarlıkları Arasındaki Ortaklıklar

Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Türkçe Eğitimi Bölümü
Yard. Doç. Dr. Bedri SARICA
bedrisarica@yyu.edu.tr

Özet

Divânü Luğâti't-Türk bugünkü Türk lehçe, şive ve ağızlarının oluşumunu haber veren ilk eserdir. Bu yazıda Doğu grubu ağızları içerisinde değerlendirilen Van Gölü çevresi ağızlarında tespit edilmiş sözcüklerle Divânü Luğâti't- Türk'teki ortak söz varlığı ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: Divânü Luğâti't-Türk, Van Gölü Çevresi Ağızları, söz varlığı.

Abstract

Divânü Luğâti't-Türk is the first source to inform about formation of Turkish dialects. This paper aims to extract to common vocabulary of Kasgharli's book and accents of around the Van Lake.

Keywords: Divânü Luğâti't-Türk, around the Van Lake, vocabulary.

Van Gölü çevresi Türklerin Anadolu'ya ilk açıldıkları alanların başında gelir. Anadolu'daki ilk Türk yerleşimleri muhtemelen bu çevrede gerçekleşmiştir. Geçiş yolu olması nedeniyle bölge ağızlarında farklı Türk boylarına ait sözcüklere rastlamak mümkündür.

Van Gölü çevresi ağızları üzerinde yapılan çalışmalara göre bölge ağızlarının Azerbaycan Türkçesine yakın bir yapı gösterdiği söylenebilir. Söz varlığı açısından da böyle bir durum söz konusudur.

Ancak kimi sözcüklerin başka Türk lehçeleriyle de ilgili olması, yöre ağızlarını bugünkü şekline sokan tarihî ve toplumsal şartları yalnızca Oğuz kökenli Türk topluluklarının oluşturmadığını göstermektedir. Yöredeki Oğuz ve Oğuz dışı Türk topluluklarının varlığını, tarihî kaynaklar da desteklemektedir.¹

Van Gölü çevresi Selçuklu, Osmanlı dönemlerinde çeşitli Türk unsurlarının geçiş yeri olmuştur. Özellikle Osmanlı-Safevî rekabeti bölge Türk nüfusunun bir bölümünün bazen İran'a, bazen de Osmanlı topraklarına taşınmasına neden olmuştur. Bölgedeki nüfus hareketliği, 1900'lü yıllardan sonra gelişen siyasî olaylarla farklı şekillerde seyretmiştir. 1915 Ermeni olayları nedeniyle yerli Türk nüfusunun Anadolu'nun başka güvenli bölgelerine taşınması, bunların bir kısmının gittikleri şehirlere geri dönmemesi, İran'da baş gösteren iç çekişmelerin sonucu olarak Küresin Türk aşiretinin Van Gölü çevresinde iskânı, Sovyetlerin Afganistan'ı işgali yüzünden 1980'li yıllarda 3.000 kadar Kırgız Türkünün Erciş'te yerleştirilmesi, tedhiş olayları nedeniyle çevre köylerden ve Hakkâri'den bölgeye taşınmalar, yakın yıllardaki toplumsal hareketliliği gösteren birkaç ayrıntıdır.²

Divânü Lugâti't-Türk (DLT), 11. yüzyılda yazılmış ilk Türkçe ansiklopedik sözlüktür. Eserde Uygur, Kıpçak, Karluk, Oğuz gibi dönemin belli başlı dil tabakaları üzerinde durulur. Eserde verilen örnekler ve bilgiler sonraki dönem lehçe oluşumlarını ve gelişimlerini doğrular mahiyettedir. Türkiye Türkçesinin geçirdiği evreler, artık günümüzde kullanmadığımız birçok sözcüğü unutturmuş olsa da gözden kaçmış bu sözcükleri ağızların söz hazinesi içerisinde görebiliriz. Birçok sözcük ya unutulmuş ya biçim değiştirmiş ya da anlamını yitirmiştir. Bu yazıda DLT'te geçen 131 sözcüğün yöre ağızlarındaki yansımaları üzerinde durulacaktır.

¹ Yücel Dağlı ve Diğerleri Evliya Çelebi: **Seyahatname**, , IV. Kitap, YKM Yay. s.92'de: “İşven, gitmişven, görümize, varmışınız, bizim Kayı gibidir, Boğar eyitdi, dükeli geleserlerdir, meni suncamışdır, Şad bay kişidir, ayıtdım: Şol kişi manka dinedir, savular sayladım, ya'nî ağlaya kaldım. Barımız uruş kişisimiz, ya'nî cümlemiz ceng âdemiyiz” biçimindedir.”) Bu cümleler herhalde biraz yanlış okunmuş olmalı. Ama Çağatay Türkçesine yakın olan ifade ve sözcükler seçilebiliyor. *Barımız* “hepimiz”, *savı* muhtemelen “sağı” olmalı.

² Bedri Sarıca: “*Van Ağızının Oluşumu ve Bazı Özellikleri*”, **İlmî Araştırmalar**, 15. sayı , İstanbul 2003, s. 53-72

Derleme yapılan yerler:

Daha önceki dönemlerde yapılmış Derleme Sözlüğü, Ahmet Caferoğlu'nun “Anadolu Ağızlarından Derlemeler” (Van, Bitlis, Muş, Karaköse, Eskişehir, Bolu ve Zonguldak İlleri Ağızları) gibi ağız çalışmalarındaki söz varlığıyla bizim de uzun süredir yaptığımız derlemeler, 2006 yılında yayınladığımız “Van Gölü Çevresi Ağızları Sözlüğü” adlı eserde bir araya getirildi. Bu çalışmamızdaki sözcüklerle DLT arasında ilgili olduğunu gördüğümüz 131 sözcük anlam ve ses yönlerinden karşılaştırmalı verildi. Sözcüğün günümüz ağızlarında bire bir dengi yoksa böyle sözcüklerin kök yapılarıyla ilgili yaşayan biçimi verildi. Söz konusu bu sözcükler, aşağıdaki yerleşim yerlerinden derlenmiştir:

1. Van	İl merkezinden yapılmış söz derlemelerini içerir.
2. Erciş	İlçe merkezinden yapılmış söz derlemelerini içerir.
3. Ahlat	“
4. Adilcevaz	“
5. Azerî köyleri/Van	Van'a bağlı Azerî köylerinden yapılmış derlemeleri içerir.
6. Azerî/Van	Van merkezinde oturan Azerbaycan kökenli kişilerden yapılmış derlemeleri içerir. ³
7. Mollakasım/Van	Van'a bağlı Mollakasım köyünden yapılmış derlemeleri gösterir.
8. Otluca/Van	Van'a bağlı Otluca köyünden yapılmış derlemeleri gösterir.

³ Bedri Sarıca: **Van Gölü Çevresi Ağızları Sözlüğü**, Atlas Yay., Ankara, 2006, s.9-10: Küresinlilerin bugün yoğun olarak Saray, *Şahbağı (Beyüzümü)*, *Alaköy*, *Karagündüz*, *Kasımoğlu*, *Ağartı (Ayams)*, *Otluca Köyü*, *Göllü*, *Yumruteppe*, *Gülsünler*, *Ortanca*, *Kıratlı*, Edremit'e bağlı *Köprüler (Gem)*, Çaldıran'a bağlı *Kilimli*, *Metkulu*, *Umuttepe*, *Güngören*, *Yassitepe* köylerinde yaşamaktadırlar.

Yöre ağızlarından yapılan derlemelerde kullandığımız (...) işareti sözcüğün yan biçimlerini, [...] sözcüğün derlendiği yeri gösterir.

Bir sözcüğün yan biçimleri sorunu:

Ağız çalışmalarında karşılaşılan en büyük sorun, söyleyişin yazıya aktarılması işidir. Yazıya geçirme sırasında kimi zaman birbiriyle çelişkili görünen biçimlerin tespiti, ağız çalışmalarında genel-geçer kurallara ortaya konulmasına engel olur. Ahmet Caferoğlu “...muayyen bir çevre dahilinde toplanan malzemeyi her hangi bir bölgenin veya ilin bütün ağız hususiyetlerini ihtiva veya dialektik varlığını tasvir eden bir ölçü olarak kabul etmek imkânı yoktur. Zira, her ağız derlenen zat, daima kendi dede babadan kalma bir muhit varlığının, ağız da o muhitin ancak bir örneğidir. Bundan dolayıdır ki küçük bir kasaba içerisinde, bazen üç bazen beş hattâ daha fazla ağızlar gurupuna rastlamak kabildir.”⁴ Ağızlarda oluşan farklı biçimleri bir eser içerisinde de görebilmekteyiz. DLT’te bazı sözcüklerin farklı ses yapılarına sahip olması, zaten lehçeler sözlüğü olan eserin doğal bir sonucudur. Kaşgarlı’da *bitig /bitik, segirt-/sekirt-, uşgun/ kuşgun, eçi/ açı/ eçe, köznü/ köznü, pus-/ püs-, suwar-/suwğar- tavar, tawar, tınça-/tınçı-/tança-/tançga-/tançı-, tikkü, tikü, yığla-, ığla- yid/ yid emik/emig, qarlıkaç/ kargılaç, sarıñula-/ serinñüle-, tamçur-/ tamçır-, tef/tew, yuv-/yuw-* sözcükleri aynı çağda birden fazla biçimin yaşadığını göstermektedir.

DLT’te “biçgu” sözcüğünün yöre ağızlarında *buçkı, bışğı, bışğı, bışki, bizgi, buçgi, buççi, buhçi, buççi, buççu, buşku*, gibi yan biçimleri de vardır. Bu farklılıkların oluşmasında; kullanılan çevriyazının, derleyicinin sözcüğü doğru işitip işitmediğinin, derleme yöntemlerinin ve ağızların zamanla temel özelliklerini yitirmesinin etkili olduğunu düşünüyoruz. Uzak ve yakın geçmişte meydana gelen göçlerin bölge ağızlarının karakteristik özelliklerini kısmen değiştirdiğini kabul etmemiz gerekir.

Göl havzasından toplanan sözcüklerin DLT ile olan ilgisini üç yönden değerlendirmek mümkündür:

⁴ Ahmet Caferoğlu: **Anadolu İlleri Ağızlarından Derlemeler (Van, Bitlis, Muş, Karaköse, Eskişehir, Bolu ve Zonguldak İlleri Ağızları)**, TDK Yay., Ankara, 1951, s. XII-XIII. (Alıntıda imlâ, Caferoğlu’na aittir.)

1. Ses yapısını koruyan sözcükler:

Derlememiz sırasında kimi zaman bir sözcüğün birden çok yan biçimi ortaya çıkmıştır. Bu durumdaki çoklu biçimlerden değişim görülmeyen bir örnek değerlendirilmiştir:

DLT'teki *aba, ağu, aluç, bala, berk, berkit-, bıçğu, bildır, bitik, bök, çal, çigüt, çögen, çömçe, erin-, eze, kavut, kurut, kip, örük, segirt-, sırtı-, sor-, tamu, tap-, tor, tülek, uça, uşak, uşgun, tekiş, ür-, yarpuz, yır, yırta-, yuban-, yubat-, yu-* sözcükleri bu biçimleriyle yöre ağızlarında yaşamaktadır. Mevcut ortak söz varlığı içerisindeki yeri %29'dur. Ancak bu bölükteki sözcüklerin yan biçimleri de bulunabilmektedir.

1. Ses değişmesi görülen sözcükler:

aftabı, ağna-, ağız/ ağıj, ak saşal, alaçu, anıt, bañ, başmak, bıçılğan, bıdık, bitrik, boyunduruk, bu, bud-, bukağı, bukaş, bukuş, bulgama, çaruş, çelpek, çun-/çöm-, eçi/ açı/ eçe, emüz-, endik, eñek, enük, erük, ıwırık, idi, ig /toğa, kaş, karacı, karğış, kaşan-, katık, keşür, kığ, kiçin-, kirşen, koruğcı, közegü, köñü/ közünü, kulun, küç, orum, otağ, ögey, ögür, öyez, pus-, püs-, pürçek, sasığ, saw, sindu, sowaşğan, suwar-/ suwğar-, tağar, tavar/ tawar, taz, tegirme, tılaş, tınça-/ tınçı-/ tança-/ tançğa-/ tançı- , tikkü/ tikü, tişek, toklı, ton, tulkuş, tur-, tüge, ut-, ügri-, yasıla-, yaşşı, yélin, yémşen, yığla-/ ığla-, yid/ yıd, yitik, yoriga, yüzerlik.

1. Kök ilgisi ile yaşayan sözcükler:

baya, çerik, çerğes-, emik,/emig, karlıkaş/ kargılaş, muğuzgaş, sarıñula-/ serinüle-, sıkır-, tam -, tef/tew, yaptaş, yaş-, yuv-/ yuw-

Ortak Sözcükler:

DİVÂNÜ LUGĀTİ'T-TÜRK	ANLAM	BÖLGE AĞIZLARINDA	ANLAMI VE YAN BİÇİMLERİ
aba	anne	aba	<ul style="list-style-type: none"> ▪ abla, büyük kız kardeş. [Van, Erciş] (abo) [Ahlat]; ▪ anne. [Adilcevaz,Erciş], Mollakasım/Van,Van, Erciş]
aftabı	kova	aftafa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ibrik. [Azerî köyleri/Van]; [Van]

ağna-	(hayvanlar) yatıp debelenmek; kekemeleşmek, dili tutulmak	ağna-	<ul style="list-style-type: none"> ▪ hayvanlar toprakta yatıp yuvarlanmak. [Van]
ağu	zehir	ağu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zehir. [Erciş, Ahlat] (ağu) [Van] (aço) [Van]
ağuz, ağuj	ağız, memeli hayvanların doğurduğu zaman verdiği ilk süt	ağuz	<ul style="list-style-type: none"> ▪ doğum yapmış ineğin ilk sütü. [Ahlat] ▪ yeni doğmuş ineğin ilk sütünden yapılan yoğurt. [Van] ▪ yeni doğurmuş bir hayvanın ilk sütünden yapılan bir çeşit yiyecek. (avuz)[Van]
ağ sakal	saçı sakalı ağarmış, kocalmış	ağsekkël	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ihtiyar. [Azerî köyleri/Van] (ağsakal) [Ahlat]
alaçu	alaçuk, çadır	alacık	<ul style="list-style-type: none"> ▪ üzeri dal veya hasırla örtülen çoban evi, tarla, bostan, bağ kulübesi, çardak. [Van] ▪ çardak, basit barınak, kulübe. [Van]
aluç	şeftali	aluç	<ul style="list-style-type: none"> ▪ yeşil erik [Caf.-Ahlat]
anıt	ördeğe benzer kıvılcıklı renkli bir kuş, angut	ankut	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ördekten daha iri, kiremit renkli bir çeşit kuş, angut. [Erciş, Ahlat]
bala	kuş ve hayvan yavrusu	bala	<ul style="list-style-type: none"> ▪ küçük. [Van] ▪ çocuk, bebek, evlat. [Mollakasım/Van, Erciş, Adilcevaz, Ahlat, Van]
bağ	bağırma	bang ban	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ezan. [Van] ▪ horoz ötmek. [Van]

		gla-:	(banla-) [Van] (banna-) [Adilcevaz] ▪ ağlamak. (banna-) [Ahlat]
başmak	pabuç	başmağ	▪ ayakkabı. [Azerî köyleri/Van] (başmak) [Erciş]
baya	az önce	bayağı	▪ az önce. [Erciş] bayağ [Ahlat]
berk	muhafaza edilmiş, tahkim edilmiş, sağlam	berk	▪ sıkı sert [Azerî köyleri/Van]
berkit-	berkitmek, sağlamlaştırmak	berkit-	▪ bir şeyi sıkı bağlamak. [Azerî köyleri/Van]
bıçğu	bıçkı, bıçak	buçkı	▪ testere. [Van] (bışgı) [Van] (bışğı) [Van] (bışkı) [Van] (bişki) [Erciş] (bizgi) [Van] (buçgi) [Ahlat] (buğçi) [Ahlat] (buhçi) [Ahlat] (buhçu) [Azerî köyleri/Van] (buççi) [Adilcevaz] (buççu) [Ahlat] (buşku) [Van]
bıçılğan	elde, ayakta ve yeryüzünde olan yarıklıklar	bıcırğan	▪ kadınların meme uçlarında, çocukların ayaklarında, hayvanların ayak parmaklarıyla bileklerinde ter, pislik, çamur vs. sebeplerden ileri gelen sulu yara. [Ahlat]
bıdıķ	bıyık	bıyıķ	▪ bıyık. [Van] (bığ) [Azerî köyleri/Van]
bıldır	bıldır, geçen yıl	bıldır	▪ geçen sene. [Erciş, Ahlat] (bildir) [Van]
bitig /bitik	yazma, yazı,	bitik	▪ defter. [Erciş]

	bitik kitap; mektup, yazma, yazı, yazış; yazılı şey, kâğıt		▪ muska. [Erciş] (pitik) [Van, Ahlat]
bitrik	kadınların avret yerinde bulunan dilocik	bıtdıh	▪ kadınların cinsiyet organı. [Erciş] (bıtdıh) [Erciş] (bitto) [Van]
boyunduruş	boyunduruk-	bonturuş	▪ boyunduruk. [Erciş]
bök	aşığın sırtının, tümseğinin yukarı gelmesi	bök, böke	▪ aşık kemiğinin yumru tarafı. [Van]
bu	buğu, buhar	buğ	▪ buhar, buğu. [Azeri köyleri/Van, Erciş]
bud-	donmak ve ölmek	buy-	▪ donmak, üşümek. [Erciş]
buğağ	hırsızların ellerine vurulan kelepçe-	buğav	▪ kilit. [Erciş]
buğak	kuş kursağı	buğav	▪ buhav:gerdan, çene altıdan boyuna doğru dökülen etli kısım.[Van] (buhag) [Ahlat] (bihav) [Adilcevaz] (buhag) [Erciş] (buhau) [Van]
buğuç	çiçek topluluğu; çiçek tomurcuğu	bıdıç	▪ gonca, tomurcuk. [Erciş]
bulgama	yağsız ve tatsız bulamaç-	bulama	▪ doğum yapmış koyunun ilk sütü. [Van] ▪ yeni doğurmuş hayvanlarda ilk günlerde sağılan süten kaynatılıp üzerine kara çörek otu dökülerek yapılan yemek [Van, Ahlat]
çal	alaca, kır-	çal	▪ ala renk. [Erciş]
çaruç	çarık-	çarıh	▪ çarık.

			[Adilcevaz] ▪ ayakkabı. (çarık)[Ahlat]
çelpek	göz çapağı	çapağ	▪ gözde oluşan kir [Van]
çergeş-	saf haline gelmek, sıralanmak, dizilmek, düzelmek	cerge	▪ dizi sıra. [Ahlat] ▪ grup grup, dizi dizi. [Ahlat]
çerik	her şeyin karşısı; her şeyin vakti sırası	cerge	▪ dizi sıra. [Ahlat] ▪ grup grup, dizi dizi. [Ahlat]
çigit	pamuk çekirdeği	çigit	▪ çekirdek. [Adilcevaz] (çigirt) [Van] (çigit) [Ahlat]
çögen	topu çekmek için kullanılan ucu eğri bir değnek, çevgen	çögen	▪ baston,asa. [Van] ▪ (çögen) ucu eğri baston. [Erciş]
çömçe	kepçe, çömçe	çömçe	▪ büyük ağaç kepçe. [Ahlat, Van, Adilcevaz, Erciş]
çun-/çöm-	yıkanmak, dalmak, çimmek	çim-	▪ yıkanmak, yüzmek. [Van, Ahlat, Erciş, Adilcevaz]
eçi, açı, eçe	yaşlı kadın, hanım nine, büyük kız kardeş	eci	▪ saygıya yaraşır kadın. [Ahlat]
emik, emig	meme	emcek	▪ meme. [Azərbay/Van], [Ahlat]
emüz-	emzirmek	emiz-	▪ emzirmek. [Azərbay/Van]
endik	şaşkın “endik er” budala adam	endek	▪ sözünden dönen, cayan, iradesiz kişi. [Van]
eşek	ağzın iki yanında, azıların bittiği yer, avurt	eng	▪ çene [Van, Ahlat] ▪ çene kemiklerinin birleştiği yer.

			(enk) [Van, Ahlat]
enük	hayvan yavrusu, enik, arslan, sırtlan, kurt, köpek yavrusu.	enik	▪ kedi, köpek yavrusu. [Erciş]
erin-	erilmek, üşenmek.	erin-	▪ üşenmek. [Ahlat]
erük	şeftali, kayısı, erik gibi meyvelere verilen genel ad.	erik	▪ kayısı. [Van, Adilcevaş, Ahlat]
eze	büyük kız kardeş	eze	▪ teyze. [Van, Ahlat] (eaze) [Van] ▪ hala, teyze. [Van] ▪ yaşlı kadınlar için söylenir. [Mollakasıñ/Van]
ıvrık	ıbrık	ıbrık	▪ ıbrık [Van]
ıdı	sahip, efendi; tanrı	ıye	▪ sahip. [Azeri/Van]
ıg, toğa	hastalık hastalık, iç ağrılığı.	dıđ	▪ hastalık, verem. [Azeri/Van]
kağ	erik, kayısı gibi meyvaların kurusu, kurutulmuş nesne	ğag	▪ elma, armut kurusu. [Van] (kağ) [Ahlat]
karacı	kapıları dolaşan dilenci.	ğaracı	▪ dilenci. [Van] ▪ çingene. [Van] (karacı) [Erciş]
karğış	lânet, beddua	karğış	▪ ilenc, beddua. [Ahlat] (karğış) [Erciş] (ğarğıç) [Ahlat]
karlıkaç, kargılaç	kırlangıç	ğarlanğıuş	▪ kırlangıç. [Van] (karnakuş) [Erciş]
kaşan-	(hayvan, at) işemek	kaşan-	▪ at eşek işemek. [Erciş]
katık	katğı, herhangi bir nesneye	katıđ	▪ ekmeđin yanında yenilen

	katılan; sirke, yoğurt gibi tutmaç yemeğine katılan nesne		yiyecek. [Van] ▪ yoğurt. [Van]
ķavut, ķađut	kavut, darıdan yapılan bir yemek	đavut	▪ kavruılarak öğütölmüş buđđay unu ve tereyağı ile yapılan mahalli kahvaltı yemeği. [Van] ▪ (ķavut) kavrulmuş buđđay ununun sadeyağda pişirilmesiyle elde edilen bir kahvaltılık. [Van] ▪ kavrulmuş ve dövölmüş tahıl ununun şeker ya da tatlı yemişle karışımı, helva. (kavut) [Erciş]
ķeşür	havuç	ķeşir	▪ havuç. [Van, Azeri köyleri/Van]
ķıđ	toprağı kabartmakta kullanılan gübre	ķıđ	▪ koyun, keci vb. gübresi. [Van] (đıđ) [Otluca/Van] ▪ deve, koyun, keçi vb. hayvanların pisliği. (gığ) [Erciş]
ķip	kalıp, benzer	ķip	▪ bir şeyin başka bir şeyle (büyüklük ve hacim yönünden) tamı tamına uygun gelmesi [Azeri/Van] ▪ sağlam, dayanıklı. [Erciş]
ķiçin-	orospu olmak; giçişmek, kaşınmak	đırcan-	▪ cilve yapmak [Van]
ķirşen	üstübeç; yüze sürölen düzgün	ķırşan	▪ yüze sürölen beyaz renkli pudraya benzer bir makyaj malzemesi. [Van] ▪ (ķırşan)

			üstübeç, allık, pudra. [Erciş]
koruğcı	korucu, bir koruyu koruyucu .	koruğçu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ yasakçı, yayla korucusu. [Erciş] ▪ kır, koru, tarla bekçisi. (koruğçu) [Erciş]
közegü	küskü, ateş çekmek veya aktarmak için kullanılan aygıt	köse	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ateş karıştırılan ucu yanmış ağaç, tandır dibindeki ateşi karıştırmak için kullanılan uzun sopa. [Van, Erciş, Adilcevaz] (köse) [Ahlat] <ul style="list-style-type: none"> ▪ değnek (köse) [Van]
közgü, közüğü	ayna	güzgü	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ayna. [Van] (güzgü) [Erciş]
kulun	tay	kulun	<ul style="list-style-type: none"> ▪ at ve eşek yavrusu. [Erciş]
kurut	keş, çökelek, yağı alınmış yoğurttan yapılan lor peyniri, kurut, kuru yoğurt	ğurud	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kurutulmuş çökelek. [Adilcevaz] ▪ yuvarlatılıp kurutulmuş çökelek. [Adilcevaz] ▪ çökeleğin kurutulmuş hali. (ğurud) [Mollakasım/Van]; [Van] <ul style="list-style-type: none"> ▪ kurutulmuş lor peyniri. (kurut) [Adilcevaz]
küç	susam, küncü,	künci	<ul style="list-style-type: none"> ▪ susam. [Adilcevaz, Erciş]
muğuzgağ	bal arısına benzeyen bir sinek	moz	<ul style="list-style-type: none"> ▪ karasinek, öküz sineği. [Van]; [Erciş] ▪ siyah, büyük arı cinsinden bir böcek. [Van]
orum	kesim· “ bi orum ot” bir orakta çıkarılan ot·	horum	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ot balyası. [Van]; [Adilcevaz] (horum) [Van, Ahlat] (horun) [Van, Ahlat]

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ biçilen otun bağ haline getirilerek kurumaya bırakılmış hali. [Van] ▪ büyük ot bağı. [Azerî köyler Van]
otağ	otağ	otağ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ misafir için evin dışında yapılmış oda. [Van] ▪ oda [Van] (otağ) [Ahlat] (otağ) [Van] ▪ (otağ) köy odası. [Azerî köyleri/Van]
ögey	üvey	öge	<ul style="list-style-type: none"> ▪ üvey. [Ahlat]
ögür	koyun, geyik, bağirtlak kuşu, deve, cariye gibi şeylerin toplu bir halde bulunması bunların sürüsü, bölük. ögürlüğ adğır; kısırakları, eşleri bulunan aygır	ögür	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dişi sığırların çiftleşme zamanı. [Ahlat]
örük	örülmüş olan her nesne	örük	<ul style="list-style-type: none"> ▪ saç örgüsü. [Erciş] (hörük) [Erciş]
öyez	övez, bir çeşit sivrisinek	üvez	<ul style="list-style-type: none"> ▪ bir tür sinek [Van]
pus-, püs-	pusu kurmak, pusuya girmek	bus-	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gizlenerek bir konuşmayı dinlemek. [Van]
pürçek	insanın kâkülü, perçemi, atın perçemi	bırçek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ saç teli, kakül, zülüf. [Azerî köyleri/Van] (bırçek) [Van] (bürçek) [Erciş]
sarıñula-, serinñüle-	buz ve benzeri şeyler üzerinden kaymak	sıyrıncağ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kaygan [Van] (sıyrıncah) [Erciş] ▪ kaygıncak. (sıyrıncağ) [Van]
sasığ	kokmuş	sassı	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kokmuş, bayatlamış. [Erciş]

saw	söz, haber, mektup, risale, atasözü, hikaye	sav	<ul style="list-style-type: none"> ▪ söz, laf, dedikodu. [Ahlat] ▪ karşılıklı konuşma, sohbet. [Erciş]
segirt-, sekirt-	seğirtmek, koşturmak	segirt-	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kıpırdamak, harekete geçmek. [Van] ▪ (segür-) hızlı koşmak. [Mollakasım/Van, [Van]
sıkır-	ışık çalmak	ışkırık	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ışık. [Van, Erciş]
sındu	makas	sındı	<ul style="list-style-type: none"> ▪ makas. [Van]
sırı-	sık dikişle dikmek	sırı-	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sağlam ve sıkıca dikmek [Van, Ahlat]
sor-	emmek, sormak	sor-	<ul style="list-style-type: none"> ▪ emmek. [Ahlat, Van]
sowuşgan	solucan yüzünden olan sarılık hastalığı	soğulcan	<ul style="list-style-type: none"> ▪ solucan. [Erciş]
suwar-suwgar-	sulamak sulamak, su vermek	suvar-	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sulamak sulamak, su içirmek. [Erciş, Adilcevaz, Van]
tağar	çuval, dağarcık, içerisine buğday ve başka şeyler konan nesne, harar	tağar	<ul style="list-style-type: none"> ▪ topraktan yapılmış kavanoz çömlek. [Van]
tam-	damlamak	damçı	<ul style="list-style-type: none"> ▪ damla, evlerde damlardan, tavandan sızan yağmur damlaları. [Erciş, Ahlat, Adilcevaz] (damçı) [Van]
tamu	Cehennem	tamu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cehennem. [Erciş]
tap-	Bulmak	tap-	<ul style="list-style-type: none"> ▪ bulmak [Azeri/Van]
tavar, tawar	mal, davar	davar	<ul style="list-style-type: none"> ▪ büyükbaş hayvan. [Van]; [Mollakasım/Van]

			<ul style="list-style-type: none"> ▪ küçük baş hayvan. [Van]
taz	kel, daz, boynuzsuz, bitkisiz, çorak,	daz	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kel olan, sacı dökülmüş baş. [Van] ▪ kellerin başında kellikten kalmış izlere denir. [Van]
tef, tew	dek, al, hile	değel dehle-	<ul style="list-style-type: none"> ▪ oyunlarda yapılan hile. [Erciş], ▪ aldatmak, baştan savmak, kovmak. [Erciş]
teğirme	çörek, değirmen taşı, para gibi değirmi olan her nesne	degirmi	<ul style="list-style-type: none"> ▪ yuvarlak. [Van, Adilcevaz, Ahlat] (dığirmi) [Ercis] (dığırmi, dığırımı) [Erciş] ▪ kare şekilli yüzey. (dığırmi, dığırımı) [Erciş]
tekiş	her şeyin sonu, bitimi	tekiş	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tekleri birbirine uymayan, benzemeyen, tek kalan (ayakkabı, eldiven, öküz vb.). [Van, Erciş]
tılağ	kadının kadınlık aygıtı, avret yeri	dılığ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kadının cinsiyet organı. [Erciş]
tınça-, tınçı-, tança-, tançğa-, tançı-	bozulmak, çürümek	tıncığ-	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kokmak, bozulmak. [Van]
tikkü, tikü	parça, lokma	tike	<ul style="list-style-type: none"> ▪ lokma, parça et, dilim.
tişek	iki yaşını bitirerek üçüne basmış olan koyun	şişek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ doğurmamış kuzu. [Ahlat]; [Adilcevaz] ▪ iki yaşındaki koyun. [Adilcevaz]
toğlı	toklu, altı aylık kuzu	toğli	<ul style="list-style-type: none"> ▪ toklu, altı ay bir yaş arasındaki kuzu. [Adilcevaz] (tohlu) [Van, Ahlat];

			[Erciş] (toklu) [Erciş]
ton	elbise	don	▪ kimlik, kılık, kisve. [Van Masl.]
tor	tuzak, ağ	tor	▪ ince örgülü balık ağı. [Van, Ahlat, Erciş, Ahlat] ▪ saman taşırken kağını arabasına takılan ot ve kendirle örülmüş ağ. [Erciş]
tulkuş	tulum, örülmüş ve şişirilmiş tuluk	tuluş	▪ pekmez, peynir, yağ vb. şeyler koymaya yarayan ya da yayık olarak kullanılan deri, tulum. [Erciş]; [Adilcevaz] (tuluk) [Ahlat]
tur-	durmak; çıkmak, yükselmek; ayakta durmak, kalkmak, zayıflamak	dur-	▪ ayağa kalkmak. [Van]
tüge	düğe, iki yaşına girmiş olan buzağı	düge	▪ boğaya gelmemiş iki üç yaşında dişi dana, düve. [Erciş] (düğe) [Van] ▪ ilk defa doğuracak olan inek. [Van]
tülek, tüleg	dört ayaklı hayvanların tüyelerini atıp döktükleri sıra; koyun kırkımı	tülek	▪ tüyünü dökmüş güvercin. [Van]
uç	sırt, arka, uca	uca	▪ yüce. [Erciş] (yuca) [Van]
uşak	küçük, ufak	uşağ	▪ çocuk. [Van, Adilcevaz, Ahlat] (uşak) [Van] (uşşak) [Azeri köyleri/Van] (üşağ) [Mollakasım/Van]

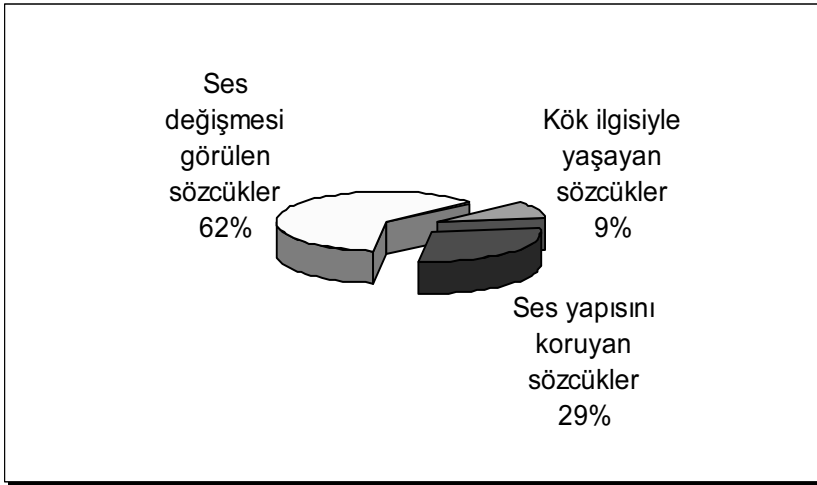
uşğun, kuşğun	ekşi bir çeşit ot, poy otu·	uşğun	<ul style="list-style-type: none"> ▪ salatası, turşusu, yemeği yapılan ve kıraç yerlerde yetişen otuz santim boyunda, ekşi bir bitki. [Van] (uşkun) [Erciş] (uşkun) [Erciş]
ut-	oyunda yutmak, oyunda ütme, kazanmak	ud-	<ul style="list-style-type: none"> ▪ yutmak, yenmek. [Van]
ügr-	sallamak, kımıldatmak	ügre-	<ul style="list-style-type: none"> ▪ yavaşıca sallamak. [Erciş] ▪ (üğü-) [Ahlat] ▪ beşik sallamak. (üğü-) [Adilcevaz]
ür-	üfleme, ürmek, havlamak	ür-	<ul style="list-style-type: none"> ▪ havlamak. [Ahlat]
yaşşı	iyi, güzel, her şeyin en güzeli	yaşşı	<ul style="list-style-type: none"> ▪ güzel. [Ahlat] ▪ Peki, sen görürsün. (yaşşı) [Van] ▪
yaptaç	yağmur ve karda çobanların giydiği küçük bir kepenek, kebe	yapınca	<ul style="list-style-type: none"> ▪ çoban yağmurluğu, yamçı. [Erciş]
yarpuz	güzel kokulu bir ot, kır nanesi	yarpuz	<ul style="list-style-type: none"> ▪ yabanî bir nane türü [Van, Erciş]
yasıla-	yaymak; sözü açık, geniş ve kinayesiz söylemek	yassıla-	<ul style="list-style-type: none"> ▪ karşısındakini hoşla gitmeyecek şekilde taklit etmek. [Van] ▪ sözü yineleyerek alay etmek. (yansıla-) [Erciş]
yaş-	gizlemek, saklamak	yaşmak	<ul style="list-style-type: none"> ▪ baş örtüsü. [Mollakasım/Van]
yélin	kısrak memesi, tırnaklı hayvan memesi·	yélin	<ul style="list-style-type: none"> ▪ inek, manda, koyun vb. hayvanlarda memenin süt toplanan bölümü veya hayvanın

			şişen üreme organının dış bölümü. [Adilcevaz] ▪ inek, manda, koyun ve benzeri hayvanlarda memenin süt toplanan bölümü. (yelin) [Erciş]
yémşen	Kıpçak ülkesinde biten bir kır yemişi	yumuşan	▪ kuşburnuya benzer bir bitki [Van] (yemşen) [Erciş] ▪ hezaran da denilen bir çiçek. (yemişan) [Van]
yığla-, ığla-	ağlamak	yığala-	▪ inlemek [Adilcevaz]
yır	koşma, türkü, hava, ır, musikide ırlama, gazel	yır	▪ türkü, şarkı. [Van, Erciş, Ahlat]
yırla-	şarkı gazel söylemek, ırlamak	yırla- yırra-	▪ şarkı, türkü söylemek. [Van, Adilcevaz] (yırra-) [Erciş]
yıd, yıd	koku	iyh	▪ koku. [Azerî köyleri/Van] ▪ kötü koku. (iy)[Van]
yitik	keskin, bilenmiş;	iti	▪ keskin (bıçak için). [Van]; [Erciş];[Adilcevaz]
yitik, yitük	yitik şey, kaybolan şey	itik	▪ kayıp [Van, Ahlat, Erciş, Ahlat]
yoriğa	yorga yürüten (at için)	yorga	▪ atlarda rahvana yakın bir yürüyüş biçimi, yumuşak rahvan. [Van]
yu-	yıkamak.	yu-	▪ yıkamak [Van, Erciş] (yuy-) [Van]
yuban-	ihmal etmek, yüzüstü bırakmak, üstüne düşmemek	yuban-	▪ oyalanmak, bir şeyle meşgul olmak, eğlenmek, vakit geçirmek, gecikmek, ayak sürümek. [Van]
yubat-	savsaklatmak,	yubat-	▪ geciktirmek,

	savsaklamayı emretmek		bekletmek. [Van, Erciş]
yüzerlik	üzerlik otu	üzerlik	▪ tütsüsü nazara iyi geldiğine inanılan kokulu ot. [Van] (üzerik) [Erciş]

Sonuç:

Bölge ağızlarından yapılan tespitlerde 131 sözcük ortaya konmuştur. Bunların ilgi durumları aşağıdaki çizelgede görüleceği gibi % 62 oranında sözcüğün ses değişmesine uğradığı, %29'ünde - *bir yan biçimiyle de olsa-* sözcüğün ses yapısını koruduğu anlaşılmaktadır. % 9 kadar sözcük kök ilgisiyle günümüzde yaşamaktadır.

Yöre ağızlarında *t->d-* *tegirme>degirmi*, *ton>don*, *tur->dur-*; *k->g-*, *közñü>güzgü*; *k->ğ-* *kığ>ğığ*; gibi belli başlı ses değişmeleri yönünden Oğuz Türkçesi yönünde gelişme görülmektedir. *p-b-* yönünden her iki ses yapısını destekleyen örnekler vardır: *pūs-/pūs->bus-*, *birçek*, *bitik~pitik*. Sözcük başında, ortasında ve sonunda ses türemelerine de rastlanmaktadır: *orum>horum*; *yığla->yığala-*, *yémşen>yemişan/yumuşan*; *küç>künci* gibi. İki sözcükte ikizleşme vardır: *sasığ>sassı*, *yasıla->yassıla-*. Sözcük başı ünsüzünün düştüğü *yüzerlik>üzerlik* örneğine de rastlıyoruz.

Kaşgarlı eserinde geçen “*aba*, *aftabı*, *ağ sahal*, *çömçe*, *çerik*, *eze*, *keşür*, *öyez*, *tavar*, *yüzerlik*” sözcüklerini Oğuz Türkçesine, “*başmak*, *çun-*” sözcüklerini Oğuz ve Kıpçak Türkçelerine, “*çigit*, *muğuzgağ*”ı Argu Türkçesine, “*eçi*”yi Barsgan Türkçesine “*küç*” ve “*tılağ*”ı Çiğil

Türkçesine bağlar. Oğuzların *aftabı* ve *keşür* sözcüklerini Farslardan aldığını söyler.

Anadolu'nun başka yörelerinde olduğu gibi Van Gölü çevresinde de Kaşgarlı'nın derlediği sözcüklere rastlıyoruz. Bu ortaklıklar, Türkçenin ana kıtası olan Asya ve tarihî Türk lehçeleriyle ilgisini gösterir. Söz varlığında ortaya çıkan biçimlerde ağırlıklı olarak Oğuz Türkçesi ses özelliklerini buluyoruz. Ancak bölge ağızlarında tespit edilen ve bugünkü Oğuz dışı Türk lehçelerinde yaşayan sözcüklerin varlığı, bölge söz varlığına başka Türk topluluklarının da katkıda bulunduğunu gösterir.

Kaynaklar:

ATALAY, Besim: **Divanü Lügati't-Türk Tercümesi I**, TDK Yay., Ankara, 1940.

ATALAY, Besim: **Divanü Lügati't-Türk Tercümesi II**, TDK Yay., Ankara, 1940

ATALAY, Besim: **Divanü Lügati't-Türk Tercümesi III**, TDK Yay., Ankara, 1941.

ATALAY, Besim: **Divanü Lügati't-Türk Dizini**, TDK Yay., Ankara, 1943.

CAFEROĞLU, Ahmet: **Anadolu Ağızlarından Derlemeler (Van, Bitlis, Muş,**

Karaköse, Eskişehir, Bolu ve Zonguldak İlleri Ağızları), TDK Yay., Ankara 1995.

DAĞLI, Yücel ve Diğerleri: **Evliya Çelebi Seyahatnamesi: (Topkapı Sarayı Bağdat 305 yazmasının transkripsiyonu- Dizini)**, IV. Kitap, YKM Yay. İstanbul, 2001.

SARICA, Bedri: **“Van Ağızının Oluşumu ve Bazı Özellikleri”**, **İlmî Araştırmalar**, 15. sayı , İstanbul, 2003, s. 53-72

SARICA, Bedri: **Van Gölü Çevresi Ağızları Sözlüğü**, Atlas Yay., Ankara, 2006

SÜMER, Faruk: **Oğuzlar (Türkmenler)**, Türk Dünyası Araş.Yay., Ankara 1992.

ZÜLFİKAR, Hamza: **“Van Gölü Çevresi Ağızlarının Özellikleri”**, **Ömer Asım Armağanı**, TDK Yay., Ankara Ün. Basımevi, Ankara, 1978, s. 297-317.

İntihar Olgusunun Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarına Yansıması

Yrd. Doç. Nurullah ULUTAŞ

Muş Alpaslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Türkçe Eğitimi Bölümü
nurullahulutas16@hotmail.com

Özet

İntihar olgusu, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarında yoğun olarak ele aldığı bir konudur. Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın romanlarında intiharı sık işleminin sebebi bu eylemin olumsuzluğunu okuyucuya aktarmaktır. O, romanlarında intihara sürüklediği kahramanları bu duyguyla karşı karşıya bırakmadan önce onları çaresizliğe itmeyi ihmâl etmez. Yer yer okuyucuya intiharın olumsuzluğu konusunda ders verir. Onun romanlarındaki karakterlerin intihar ile ilgilerini psikolojik ve sosyolojik sebeplerle temellendirmeyi esas aldık. Biyografik okumaya tabi tutarak incelediğimiz romanlarda intiharla ilgili karakterleri bu düşünceye iten sebepler ekseninde incelemeye çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Hüseyin Rahmi Gürpınar, Roman, İntihar, Psikoloji

Abstract

The concept of suicide is a concept that Hüseyin Rahmi Gürpınar has intensely dealt with in his novels. While stressing this concept Hüseyin Rahmi Gürpınar generally aims to show the readers its negative aspect. Before leaving the heroes that he leads to suicide face to face with this sense he keeps in mind pushing them into a state of hopelessness. He occasionally teaches the readers the negative consequences of suicide we grounded the base of the suicide inclination of the characters in his novels with psychological and sociological factor. We tried to examine the characters associated with suicide in the novels we studied in the framework